

Verslag Samen Bouwen aan Eenheid van Taal

Inspiratiebijeenkomst Samen Bouwen aan Eenheid van Taal
Aan tafel met de keten op donderdag 19 maart 2026
In The Colour Kitchen te Utrecht

Aanleiding en doel van de bijeenkomst

Op 19 maart 2026 heeft het Ketenbureau i-Sociaal Domein een inspiratiebijeenkomst georganiseerd voor gemeenten, (zorg)aanbieders en ketenpartners. Het onderwerp ‘Samen Bouwen aan Eenheid van Taal’ is gerelateerd aan een van de speerpunten van het Ketenbureau in 2026.

Het sociaal domein kent een veelheid aan informatiestromen van gemeenten naar zorgaanbieders in het Wmo-domein én de Jeugdwet, van financieel-administratieve processen tot beleidsregistraties. De fragmentatie in taal leidt tot dubbele registraties, miscommunicatie en onnodige administratieve lasten. Een gedeeld begrippenkader is de fundamentele voorwaarde voor betrouwbare gegevensuitwisseling.

Tijdens de inspiratiebijeenkomst laat het Ketenbureau zien wat de huidige status is en welke voortgang er is gemaakt op het onderwerp ‘Eenheid van Taal’. Wat gebeurt er in andere domeinen, waar wil VWS naar toe en wat is eenheid van Taal nu wél en wat níét. Tegelijkertijd starten we de dialoog welke mogelijkheden, belemmeringen en uitdagingen onze ketenpartners voor zich zien. Na een welkom door Elke Buis, programmamanager van het Ketenbureau i-Sociaal Domein, start Hans Oosterkamp als dagvoorzitter de bijeenkomst.

Inleiding Arjen Brienen

Arjen Brienen (Ketenbureau i-SD) duidt met een inleidende presentatie het begrip Eenheid van Taal én toont ons de voortgang die we maken in 2025 en 2026. We hebben het GGM¹ inmiddels gekoppeld met het GIZO². Het GIZO dient als datafundament onder de berichtenstandaarden iWmo, iJW én de iWlz voor financiële en administratieve processen. Het past op het GGM en is daarmee breed toepasbaar. Daarmee biedt het ondersteuning aan het werken met centrale registers, naast het huidige berichtenverkeer. Met de aansluiting van het GGM op het GIZO is een mijlpaal bereikt voor het informatiestelsel in het sociaal domein. Inmiddels kijken we naar de aansluiting op de TZW³ en de impact daarvan op ons i-Sociaal Domein. Waarbij het EHDS⁴ op de achtergrond steeds belangrijker gaat worden.

Arjen legt daarbij ook uit dat ‘Eenheid van Taal’ niet betekent dat we allemaal dezelfde taal spreken, maar wel dat we dezelfde systematiek gebruiken in onze taal en bij onze begrippen. Dat maakt vertaling mogelijk. Of zoals Hans Oosterkamp dat verwoordde: ***we richten ons niet op een taalprobleem, maar op een koppelprobleem.***

¹ Het Gemeentelijk Gegevensmodel (GGM) is een logisch gegevensmodel met daarin vertegenwoordigd alle beleidsterreinen van de gemeente, zodat gemeenten eenvoudiger gegevens kunnen uitwisselen.

² Het Gemeenschappelijk informatiemodel Zorg en Ondersteuning (GIZO) is een door het Zorginstituut Nederland ontwikkeld model voor uniforme gegevensuitwisseling.

³ De Thesaurus Thesaurus Zorg en Welzijn (TZW) is een gestructureerde begrippenlijst (thesaurus) die synoniemen en definities bevat voor de zorgsector. Het wordt beheerd door Nictiz en is van cruciaal belang voor de interoperabiliteit en de verstaanbaarheid van zorginformatie in Nederland.

⁴ De European Health Data Space (EHDS) is een EU-verordening die op 26 maart 2025 in werking is getreden om veilige, gestructureerde en grensoverschrijdende uitwisseling van gezondheidsgegevens binnen de EU mogelijk te maken. De EHDS zorgt voor betere zorg door betere databeschikbaarheid, met meer zeggenschap voor de patiënt.

Pitch Louise Witteman

Louise Witteman, product owner bij Nictiz neemt ons daarna mee in de wereld van de Thesaurus Zorg en Welzijn als versneller voor eenheid van Taal. Nictiz is de nationale kennisorganisatie voor digitale informatievoorziening in de zorg. Nictiz beheert onder meer de Nederlandstalige editie van SNOMED CT en de Thesaurus Zorg en Welzijn (TZW), en ondersteunt de implementatie van terminologiestelsels in meerdere zorgsectoren. Met de landelijke ontwikkelingen en domeinoverstijgende verkenningen, is het goed om vanuit het sociaal domein kennis te nemen van de ontwikkelingen in de andere zorgdomeinen.

De Thesaurus Zorg en Welzijn (TZW)

De TZW is een nationaal terminologiestelsel dat begrippen uit zowel het zorgdomein als het sociaal domein bij elkaar brengt. Het biedt een gedeeld begrippenkader voor professionals én burgers en richt zich op zowel de inhoud als de organisatorische context. Doordat de TZW het volledige zorgdomein omvat (cure, ouderenzorg, gehandicaptenzorg, ggz) én het sociaal domein (Wmo, Jeugdwet, schuldhulp, Participatiewet, inburgering) én overige levensgebieden (wonen, onderwijs, werk) vormt het een brug van het zorgdomein naar het sociaal domein via gedeelde begrippen op het vlak van zorg en welzijn en andere levensgebieden. De TZW bevat al veel termen uit het sociaal domein; een goede basis voor versnelling van eenheid van taal in het sociaal domein.

Verbinding met de gezondheidszorg

De TZW kan ook de brug slaan naar SNOMED CT. SNOMED is voor de vastlegging van gegevens in het primaire zorgproces een van de terminologiestelsels van de zogeheten "grondplaat eenheid van taal". Dat betekent dat in verschillende zorgsectoren gegevens over bijvoorbeeld aandoeningen en verrichtingen vastgelegd gaan worden met SNOMED als gemeenschappelijke taal. Daarom is SNOMED ook voor het sociaal domein van belang indien het gaat om uitwisseling van gegevens op het grensvlak van de domeinen. Voor wat betreft de aandoeningen en verrichtingen zit er een gedeeltelijke overlap tussen SNOMED en de TZW. In de TZW zitten de corresponderende SNOMED-ID's. Daarmee slaat de TZW de brug naar SNOMED. Voor het uitgebreidere zorgdeel is SNOMED relevant, voor het overlappende deel zowel SNOMED als TZW en voor onderwerpen uit het sociaal domein die (nog) niet in SNOMED zitten, is de Thesaurus Zorg en Welzijn het aangewezen begrippenkader.

Pitch Andries Daudey

Andries Daudey is senior beleidsmedewerker bij het Ministerie van VWS, directie Maatschappelijke Ondersteuning, de afdeling die verantwoordelijk is voor de Wmo 2015.

Achtergrond: Houdbaarheidsonderzoek Wmo

In november 2025 verscheen het Houdbaarheidsonderzoek Wmo. De conclusies zijn helder: dubbele vergrijzing en een onhoudbare arbeidsmarkt maken stevige keuzes in de Wmo onvermijdelijk. De politiek erkent dit inmiddels ook: het coalitieakkoord bevat concrete plannen. Net zoals eerder de Hervormingsagenda Jeugd werd opgesteld, volgt nu een vergelijkbaar traject voor de Wmo. Eenheid van Taal en Eenheid van Techniek zijn daarin geen luxe, maar noodzakelijke randvoorwaarden voor een efficiënte en houdbare uitvoering.

Standaardisatie als sleutel voor procesoptimalisatie

VWS benadrukt dat beleidsruimte voor gemeenten geen weeffout is: maatwerk in 342 gemeenten blijft mogelijk en gewenst. Maar in de administratieve processen moet één taal en één techniek de norm worden. De reikwijdte van wat gemeenten mogen afwijken is niet altijd helder in de wet vastgelegd — dat moet worden verduidelijkt.

De zeven stappen naar Eenheid van Taal in de Wmo

VWS werkt aan een aanpak in zeven “hapjes”, waarbij elke stap voortbouwt op de vorige:

1. iStandaarden, contractstandaarden en standaardprotocollen als technisch fundament.
2. Eén uniforme productstructuur invoeren, zodat gemeenten en aanbieders over dezelfde producten spreken.
3. Administratieve sleutelmomenten (zoals aanvraag, beschikking en declaratie) uniform definiëren.
4. Samenhangende administratieve werkprocessen standaardiseren voor de hele keten.
5. Brondata vergelijkbaar maken met andere domeinen, als voorbereiding op het toekomstige netwerkmodel en databeschikbaarheid.
6. Waar nodig vastleggen in regelgeving — een nieuwe stap in de aanpak.
7. Naleving borgen via de rol van toezichthouders.

Blik op de toekomst

De huidige ontwikkelingen op het gebied van Eenheid van Taal (EVT) moeten ook met een blik op de toekomst gezien worden:

- Het toekomstige netwerkmodel maakt domeinoverstijgend koppelen van gegevens mogelijk.
- De verschuiving van gegevensuitwisseling naar ‘databeschikbaarheid’ vraagt om een sterkere semantische laag.

VWS benadrukt tot slot dat de input van werkvloer-experts essentieel is om de juiste keuzes te maken in dit complexe stelsel.

Dat wordt meteen onderschreven. De stelling in de VWS-presentatie dat het sociaal domein buiten het primaire gebruik van EHDS valt, wordt in de zaal discussie tegengesproken. EHDS speelt bij een deel van de Jeugdwet wel degelijk een rol, bijvoorbeeld bij de Jeugd-GGZ.

Gesprekslijnen aan de discussietafels

Hierna starten we de dialogen aan 6 gesprekstafels. Er is veel betrokkenheid van de deelnemers met een positieve insteek en ook een kritische houding. De tafelgesprekken worden in dit verslag langs vijf thema’s weergegeven.

Eenheid van Taal is een breed gedragen standpunt

De noodzaak van Eenheid van Taal (EVT) wordt door iedereen onderschreven. Het vermindert administratieve lasten en verbetert de kwaliteit van zorg en ondersteuning. Een eerste en meest urgente stap is het komen tot eenduidige definities van producten, diensten en declarabele eenheden. Het ontbreken hiervan maakt goede sturing (bijv. op wachttijden) momenteel onmogelijk.

VWS moet op gaan treden als een soort ‘KNVB’; Een stelselbeheerder die richting geeft. De huidige zelfregulatie biedt onvoldoende motivatie om stappen te zetten. Mensen uit de uitvoering moeten daarbij mede-ontwerper zijn van de plannen, niet alleen ontvanger.

Aanpak en proces van standaardisatie

De 'zeven hapjes' van VWS zijn ambitieus, maar zo blijft het totaal behapbaar. Opdelen in kleine deelprojecten is essentieel om bij elke stap de meerwaarde te bewijzen. Vanuit de zaal wordt aangegeven dat de 7 stappen eigenlijk continue cyclisch moeten plaatsvinden. Nadenken over naleving en toezicht lijkt bij elke stap een onmisbaar onderdeel om het geheel te laten slagen. Daar moet niet pas aan het eind over nagedacht worden. Verder vindt men het belangrijk dat er een heldere businesscase komt met de voor- én nadelen van de EvT-beweging, ook concreet richting gemeenten: welke sturingsruimte en ruimte voor lokaal maatwerk blijft er?

De transitie vereist dat VWS duidelijker haar stelselrol pakt als eindverantwoordelijke voor de kaders / spelregels in het Sociaal Domein. Zonder trekker en mandaat komen de plannen niet van de grond, is men van mening. Er dient een traject van verandermanagement te komen: 'Maak voor alle partijen helder wat de voordelen zijn ('What's in it for me?')'.

Inhoudelijke knelpunten

Aan tafels worden enkele punten genoemd, die een knelpunt kunnen zijn voor de transitie naar Eenheid van Taal.

- De brede beleidsruimte van gemeenten bij het definiëren van producten en declarabele eenheden is belemmerend. Hoe eerder je hier snoeit, hoe minder er later geharmoniseerd moet worden.
- Scheid zorginhoud van declarabele eenheden. Stel landelijke lijsten op met definities van producten en diensten én een lijst met declarabele eenheden inclusief kernbedingen.
- De reikwijdte van de Jeugdwet moet duidelijker worden afgebakend, zie bijvoorbeeld de Zvw.
- Verkokerde financiering hindert gemeenten bij een integrale aanpak.
- EvT mag niet leiden tot medicalisering: richting de cliënt moet begrijpelijke taal gebruikt blijven worden (bijv. in beschikkingen).
- Er is ruimte nodig voor nieuwe thema's zoals preventie, die nu nauwelijks informatievoorziening kennen, maar waar een belangrijk pad ligt naar de financiële houdbaarheid.

Toeziht en naleving

Om de transitie te laten slagen is meer toezicht en naleving nodig. Op dit moment ontbreekt de rol van de toezichthouder; ook bij de huidige iStandaarden. Partijen houden zich niet consequent aan de standaarden, wat leidt tot onnodige administratieve lasten en moeilijke implementaties.

Toeziht en naleving moeten daarom bij elke stap (hapje) in de aanpak worden meegenomen.

De CBS-vertegenwoordiger beseft dat zij het in die zin 'makkelijk' hebben. "Als er geen standaardwijze is, schrijven wij wel voor hoe het moet." Het illustreert dat standaarden afdwingen bij een monopolist kan, maar bij n-op-n-relaties een stelsel met afspraken noodzakelijk is. Waarbij tafelenoten toevoegen dat ook bij 'gedwongen standaarden' de datakwaliteit afhankelijk blijft van 'willen' en 'kunnen'.

Kansen en aandachtspunten

- AI wordt door sommige deelnemers gezien als mogelijk hulpmiddel bij het bereiken van EvT, maar concrete toepassing is op dit moment nog onduidelijk.

- Tijdens een tafelgesprek blijkt dat de Thesaurus Sociaal Domein (TSD) al 30 jaar bestaat, maar nauwelijks bekend is en er mist momenteel een verificatieproces met de uitvoering. Dit biedt een concreet aanknopingspunt voor samenwerking tussen Nictiz en het Ketenbureau.

Waardering en vervolg

De deelnemers vonden de bijeenkomst zeer waardevol en waardeerden deze met een 4.3 / 5 score. Het schakelen vanuit beleid naar de praktijk wordt zeer gewaardeerd, evenals de brede blik op meerdere domeinen. Dit geeft nieuwe inzichten.

Eenheid van Taal staat niet stil en het Ketenbureau zal dan ook over de voortgang blijven rapporteren en de mensen uit de praktijk erbij betrekken. Het ministerie van VWS onderschrijft dat en zal op onze komende regiodagen in mei en juni dan ook een sessie over Eenheid van Taal en de Hervormingsagenda Jeugd verzorgen en aansluitend spreekuur houden tijdens het netwerkevent.